4. FETVA VE KAZA

Fetva, fıkıh terimi olarak fıkhî bir meselenin şerî çözümü ve beyanı doğrultusunda yöneltilen sorunun cevabıdır. Fetvanın çoğulu fetâvâ ve fetâvî'dir. Fetva veren kişiye müftî, fetva isteyen kişiye müstefti, fetva isteme işine de istifta denir. Müftî kelimesinin günümüz Türkçesinde müftü olarak kullanılması yaygındır.

NOT ALALIM

Fetva veren kişiye müftî,
Fetva isteyen kişiye müstefti,
Fetva isteme işine de istifta denir.

Fetvalar, Müslümanların hem yaratıcısına karşı olan vazifelerini hem de diğer insanlarla olan münasebetlerini düzenlemektedir. Müslümanlar, İslam dinini hayatlarına tatbik ederken zaman zaman problemlerle karşılaşmaktadırlar. Böyle bir problemle karşılaşan kişi kendi bilgisi ile meseleyi çözebiliyorsa başkasının görüşüne başvurmasına gerek yoktur. Ancak bilgi seviyesi fetva verecek düzeyde değilse bilen bir kişiye başvurması ve müftünün verdiği fetva ile hayatını düzenlemesi gerekmektedir.

Fetva vermek mesuliyetli bir iştir. Peygamberimiz (s.a.v) buna işareten: *"Bir kimseye ilimsiz fetva verilirse bunun günahı sadece bu fetvayı verene ait olur."*[16] buyurmuştur. Fetva verirken hataya düşmemek için fetva verme usul ve kaidelerine uygun hareket etmek gerekir.

Fıkıhta, hâkimin muhakeme sonucunda verdiği karara **kaza** denilmektedir. İnsanlar arasında meydana gelen ihtilafları, usulüne uygun olarak çözmek ve adalet dağıtmak üzere yetkili makamlar tarafından tayin edilen kimseye **kadı** denir. Kadılar yürürlükte olan hukuk kurallarını objektif bir şekilde uygulamakla yükümlüdür.

Fetva-Kaza Arasındaki Farklar

Fetva isteme, bilgi alma mahiyetinde olduğu için müftî, kendisinden fetva alıp buna uygun hareket etmeyenleri zorlayamaz. Kaza ise bağlayıcı mahiyette bir hükümdür. Taraflar kadı tarafından verilen hükmü uygulamakla yükümlüdür. Aksi durumda cezaî müeyyide uygulanır.

Fetva hukukî konuların yanında ibadete ait hususlarda da verilir. Kaza ise yalnız hukuki olaylarda söz konusu olur. İbadetler doğrudan kazanın konusu olmaz.

Yetkili makamlar tarafından kendisine kaza yetkisi verilmeyen kişiler kadılık yapamaz. Fetva verebilmek için sadece ilmî yeterlilik aranır, resmî bir görevlendirme gerekli değildir.

Fetvalar genel ve küllî mahiyettedir. Bir fetvadan aynı durumda olan başka fertler de yararlanabilir. Kaza ise hususî ve ferdîdir. Bir başkası Kadının izni olmadan bu hükümden istifade edemez.

Müftî fetva verirken fıkıh usulündeki aslî ve ferî delillerden yararlanır. Kadılar ise bu delillerin yanında şahit, yemin ve ikrar gibi ispat vasıtalarından da yararlanır.

Kaza da meselenin zahirî yönü esas alınırken, fetva da olayın vicdanî tarafı esastır. Kadı, borcunu ödediği hâlde bunu ispatlayamayanın borcunun devam ettiğine hükmederken müftî, o kişiye borcunu gerçekten ödemiş isen diyaneten borçlu değilsin fetvasını verir.

16 Ebu Dâvud, İlim, 8